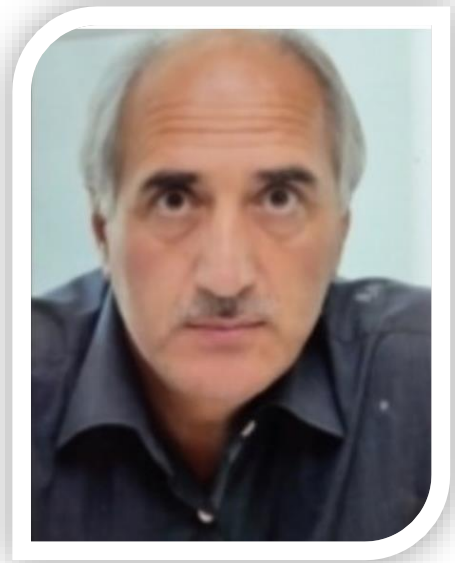

MESUT İNSANLAR FOTOĞRAFHANESİ

ŞABAN KUMCU

.....Bu caddeye ne kadar çok fotoğrafçı toplanmış. Şimdiye kadar kaç tanesinin önünde resimleri seyre daldım. Bütün bu mesut insanlar buralara saadetlerini tespit ettirmek için koşuşmuş olacaklar. Bu resimlerde yaşayacaklarından daha uzun zaman tebessümleri devam edecek. Şu gelin, demin gördüğüm kocalı kadın değil mi..? Şu pembe yüzlü, çift örgülü saçlı küçük çocuk, daha demin sıçrayıp yanımdan geçen genç kız değil mi..? Belli belli! Bu fotoğrafhanelerde hiç ölülerin resmi yok. Zaten en yakın mezarlık kilometrelerce uzakta. Bu caddede ancak mesut dolaşılabilir.

Yalnız bu caddede bulunmak insanı mesut etmeye kafidir. Yaşadığımı ben de saadetimi düşünmeliyim. Ben de pekâlâ şu mesut insanların fotoğraflarını çektirdikleri fotoğrafhanelerden birine girebilir, ben de mesudum, benim de resmimi çekebilirsiniz diyebilirim. Fotoğrafçı itiraz etmez. Sizin kimseniz yok, fotoğrafı ne yapacaksınız diyemez. Sorarsa elbette günün birinde benim de bir sevgilim olabilir, sizin çekeceğiniz bu en güzel fotoğraf onun çantasının gizli köşesinde, güzel kokular içinde yatabilir, derim. Sonra, beni sevecek kimse çıkmasa bile, haberiniz yok mu, yeni

bir şiir kitabım çıktı. Bu kitap bana şair dedirtebilir.

....İstikbalin nefis kağıtlı bir edebiyat tarihinin sayfaları arasından bütün gençliğimle tebessüm edebilirim. Evet evet hiç olmazsa genç değil miyim..? Ağarmış saçlarımla, biraz bezgin duruşuma bakmayın, nüfus tezkerem yanımda buyurun. Ben daha genç sayılırım. Sırf genç olmam benden isteyeceğiniz tebessümü dudaklarımda yaratabilir.Bütün duvarları fotoğraflarla kaplı bir holde bekliyorum. Bütün fotoğraflardaki insanlar tebessüm ediyorlar. İşte, yeni rütbesinin verdiği gurur ve emniyetle istikbaline gülümseyen genç subay. Büyük bir lastik topu dünyanın en büyük hazinesiymişçesine sıkı sıkı tutmuş, yanaklarından sıhhat fışkıran gürbüz çocuk. Bir fakültenin mezunlar hatırası...

Hocalar memnunluk ve iftihar içinde. Yeni mezunlar hocalarının etrafında, sırtlarından bir yükü atmış, uzun bir yolu bitirip bir ağaç altına oturmuş insanların saadetiyle gülüyor, hep gülümsüyorlar. Sonra yeni evliler, yan yana dururken, sevinçten, hazdan

titredikleri adeta hissedilen, çiçekler içinde yeni evliler. Bütün şu delikanlılar hep evlenmişler, mutlu olmuşlar. Okullarını bitirdikleri zaman fotoğraflarını çekmiş olan fotoğrafçıya koşup, işte evlendik, bu seferde evlenme saadetini tadıyoruz, yine fotoğrafımızı çekin demişler. Pürüzsüz, uzun bir evlilik hayatının en güzel noktasında, belki bu izdivacın sene-i devriyesinde, birkaç yaşına gelmiş çocukları ortalarında resim çektiren eski evliler...

Kadın biraz şişmanlamış, erkeğin alnından doğru saçları seyrekleşmeye başlamış, karşı duvarda asılı yeni evliler fotoğrafına bakarak gülümsüyorlar. Burada her şey herkes birbirine gülümsüyor. Hiçbir ihtiyar, hiçbir çirkin, hiçbir düşünceli insan resmi yok. Sanki bu fotoğrafhaneye sevinçsiz hiçbir insan ayak basmamış. Ben böyle düşünürken, birden atelyenin kapısı açıldı. Gelin elindeki çiçeklerden daha beyaz, beyazlar içinde, yanında genç kocası bir bahar havası bırakarak, bir bahar rüzgârı gibi önümden geçtiler. Kendilerini bekleyen otomobile bindiler.

Fotoğrafçı, onları selametledikten sonra, bir müddet daha eşikte kalarak otomobili gözleriyle takip etti. Sonra geri döndü, Yarattığı eserden memnun bir sanatkar haliyle kendi kendine gülümseyerek beni görmeden bulunduğu tarafa birkaç adım attı. Neden sonra varlığını farkedip, tatlı bir rüyadan uyanır gibi, bakışlarıyla ne istediğini sordu.

".....Güzel olmasını arzu ettiğim bir fotoğraf çektirmek istiyorum" dedim.

Ben konuşurken adam da beni baştan aşağı süzüyor, yüzü deminki memnurluk halini yavaş yavaş kaybediyor, adeta endişeli bir ifade alıyordu.

-Buyurun atelyeye dedi.

Ben önde o arkada, çiçek ve lavanta ile karışık bütün bir saadet kokusunun dalgalandığı atelyeye girdik. Gösterdiği sandalyeye oturdum. Makinenin arkasına geçti. Örtünün arkasında yüzü kayboldu. Yalnız ara sıra sesini işitiyordum.

-Tabi durun!

-Kendinizi sıkmayın!

-Buraya fotoğraf çektirmek üzere gelmiş olduğunuzu unutun!

-Güzel sevinçli şeyler düşünün!

Bunu ihtar etmesine hacet yoktu, ben buraya zaten sevinçli düşüncelerle gelmiştim. Şimdi burada çekilecek fotoğrafı belki bir gün sevgilim çantasında taşıyacak...Belki bu resim... Birden fotoğrafçının sesi bu sefer biraz daha asabi yükseldi.

-“Lütfen zorla gülümseyin!.. “

Evet zorla tebessüm ne kadar çirkindir!

Zaten benim zorla gülmeye ihtiyacım yok.

.....Bende gelecek nesillere büyük bir şair gibi biraz mağrur, biraz yüksekte, sadece tebessüm edebilirim. Mutlu insanların tebessümleri gibi...Çok mu fazla kendini beğenmiş..? Çok büyük, hatta gülünç bir iddia mı..? Doğru. Benim esasen hayatta hiçbir iddiam olmadı ki!... Fakat şimdi niçin böyle uğraşıp duruyorum..? Niçin kendi kendimi aldatmaya çalışıyorum..? Benim mesut zamanlarıma ne oldu..? Niçin asıl o zamanlar resim üzerine resim çektirmedim..? Niçin her hafta fotoğrafçıya uğramadık..? Neden bugün buraya tek başıma geldim..? Şimdi böyle şeyleri düşünmenin sırası mı ya..?

Dünyada her insan az çok felakete uğramış olabilir. Bunun için büsbütün kötümser olunur mu..? Felaketler yerine saadetleri, ölmüşlerin yerine doğacakları, geçmişlerin yerine gelecekleri düşünmeliyim. Hem... Birden fotoğrafçı siyah örtüsünü başından atarak doğruldu. Yüzü hatta biraz terlemişti, ümitsiz bir tavırla;

"Beyim, mazur görün, sizin fotoğrafınızı çekemeyeceğim" dedi.

Ziya Osman Saba

"Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi, yazmış olduğum bir hikâyenin ismiydi. Bu hikayemin kitabında başa alınmasının sebebi, yazıldığı zamanlar hikâyenin adının Cahit Sıtkı Tarancı'ya "bir mısra kadar güzel" gözükmesi ve benim "bir kitap kapağında da bir şeyler anlatır gibime gelmesidir."

"İnsan dünyadan kaçmak için sanattan daha iyi bir sığınak, dünyaya bağlanmak için yine sanattan daha güçlü bir bağ bulamaz"
Goethe

Ziya Osman Saba, bütün insanları mesut bahtiyar görmek ister. Fakat kendisi yalnızdır. Ruhunda, büyük şehrin kalabalıkları arasında "mesut zamanlarını" arayan, yalnız bir insanın hüznü ve elemi vardır. Felaketler yerine "saadet zamanlarını" düşünmek, mutlu bir resim çektiirmesi için yeterli olmamıştır. Fotoğrafçı, zorla da olsa gülümsemesini istediği halde "mesut insanlar" gibi gülümseyemez. Yaşadığı hayata bütün kalbiyle bağlı olan şair, aslında bu ızdırabıyla mutludur. **Ziya Osman Saba'nın** hikayeleri birer hatıra özelliği taşır. Heyecan duyduğu ve unutamadığı olayları hikâyeleştirmiştir. "**Beyaz Ev**" şiiri de Türkçe de yazılmış en güzel saadet şiirlerinden birisidir.

*Gözlerimin önünde hep aynı beyaz ev,
Her dağ yamacında kurduğum,
Beliren her su kenarında,
Pembe damlı, yeşil panjurlu, balkonlu,
Balkonuna tırmanan sarmaşık.
Gece pencerelerden sızan ışık,
Kışın tütecek bacası.*

.....
Bu mısralarda sıradan eşya, sevginin ışığıyla pırıl pırıl parlar. Güzel olan, eşyaların kendisi değil, onlarla yaşayan insandır. Saadet şüphesiz her insanın hakkıdır. Hayatında "ev içi saadeti" en çok tatmış olan **Ziya Osman Saba**, insanlar için şu dilekte bulunur.

Dilek

*Mesut olmuş görmek isterdim hepinizi
Bu bahar gününde, dertliyi, ümitsizi.
Terfi etmiş memur, sınıf geçmiş öğrenci.
Kadını, erkeği, yaşlısı, genci,
Bir bayram sevinciyle, kol kola, sokaklarda.
Su başlarında ağaç altlarında, parklarda
Sevgililer, baş başa muratlarına ermiş.
Çocuklar, el ele, bir halka oluvermiş.
Görmek isterdim camlardan, odalarda oturmuş,
Radyoyu açmış, küçük sofrayı kurmuş.
Yol, meydan, dere, tepe, dağ, bayır, kır...
Vapurlar, limanlarda, yola çıkmaya hazır.
Gazinolar, plajlar, sinemalar açık.
Her dilde bir şarkı, her dudakta ılık.
Ne yoksul ahı ne dul hıçkırığı ne hasta iniltisi,
Mesut olmuş görmek isterdim hepinizi...*

Ziya Osman Saba, Yunus'un, Mevlana'nın, Karacaoğlan'ın ülkesinde, unuttuğumuz, saadet duygusunun ve sevgi kültürünün, bütün insanları kucaklamasını isteyen bir şairdir.

Yunus Emre'nin ve Mevlana'nın hoşgörüsünü yaşadığı yıllara taşır. Dilek, Beyaz Ev, Nefes Almak, Sebil Ve Güvercinler, Düşümde şiirleri onun inancını ve safiyetini gösterir. Şiirlerinin konusu, aşk, tabiat, insan sevgisi, çocukluk özlemi, ölüm, ev, aile, küçük mutluluklar, hatıralar, Allah sevgisi, kadere, alın yazısına bağlılık, huzurlu bir hayat ve sürekli bir barıştır. En beğendiği şairler arasında, Yunus Emre, Necip Fazıl, Cahit Sıtkı, Orhan Veli, Ahmet Muhip Dranas ve Fazıl Hüsnü'yü sayar. Onun şiiri tasavvuf şiirimizin devamı gibidir. Ziya Osman Saba, azla yetinen, dünya hırslarından uzak, mümin, mütevekkil, mütevazı bir insandır.

İyi İnsanlar

*Sizleri göreceğim geldi iyi insanlar!
Hür gemiciler, deniz... Yollar, şen şarkıcılar...
Masal şehzadeleri, tarihte kahramanlar...
Toprak altındakiler. Nur yüzlü büyükbabam,
Bir genç zabitti, babam, annem, ihtiyar hocam.
Sizler ve çocuk kalbim ne kadar iyiydiniz!
Ne kadar temizdiniz, sınıf arkadaşlarım.*

Türk şiirinin gelişmesi ne yönde olacak sorusuna şöyle cevap verir. "Tutturduğu yolda devam ederek, sevinçlerimizin, kaygılarımızın, özlemlerimizin, umutlarımızın, bir kelimeyle insanlığımızın şiirini yazan kutsal kalemi, hani sporcuların bayrak yarışında olduğu gibi, elden ele teslim ederek...Yunus Emre'nin delisiyim. Bana öyle geliyor ki Yunus kadar derin bir şair dünyaya gelmedi. Türk nesrindeyse, günümüzün bir sanatkarına Abdülhak Şinasi Hisar'a hayranım.

Bu Sakin Öğle Vakti

*Bu sakin öğle vakti...Mevsim taze, gün ılık.
Bir dersten çıkmış kadar içimde bir ferahlık,
Yeniden yapraklanan şu çınarın gölgesi.
Şu beyaz minareden dökülen ezan sesi.*

Şiir yazmak bir eğlence olmak şöyle dursun benim için bir ihtiyaçtır. Bir zaruret, adeta yaşamamın sebep ve hikmeti. Bugün, yarın öleceksin deseler, yegâne üzüntüm, dünyada bırakacağım sevdiklerimle yazamadığım eserlerimdir.Güzel şeyler yazmaya çalıştım. İnsanların aklında kalabilecek -hiç olmazsa birkaç mısrası- bir şeyler yazmak istedim. İnsanlar unutmayınca güzel oluyor. Fakat bunu yaparken daima kendi içimdekileri söyledim. Kendi içimi döktüm. Eserlerim ancak yapabildiklerimdir. Okuyucunun seveceği şiirlerim benim de en sevdiğim şiirlerim olacaktır."

*Şu yosun tutmuş çeşme, her bir taş selvilikten
Bana bahsediyorlar en sonsuz iyilikten.
Cetlerimin mermerde seyrettiğim yazısı.
Bir saatin vuruşu, günün henüz yarısı.
Çocukların koşuşu, kuşların dem çekişi,
Mesud ediyor beni vatanımın güneşi.,*

"Çok şükür şiiri ne zaman ne nerede olsam yazabiliyorum. Tramvayda,

vapurda, yürürken, otururken, yatarken hatta kim bilir uykuda bile... Kalemle yazmak bakımından yaptığım, fazla fazla küçük kâğıt parçalarına not etmektir. Bu küçük kâğıt parçalarını, cebimde yine küçük bir zarf içinde taşıyorum. Bazı şiirler inatçıdır, bitmek bilmezler. Nihayet olmayacak der bırakırım. Bazı şiirlerse doğuştan uysal olurlar. Birden aklıma gelen birkaç mısra olur. En çok iki gün sonra bakarım, diyecek yok şiir bitmişler.

Herkesin Evi İçin

*Her akşam bu sokakta, döner dönmez köşeyi,
Göreyim, dökülmüş yeşil boyası,
Pırıl pırıl camları bir su gibi duru,
Evimin yerinde durduğunu*

*.....
.Işsın camlarından sabahın nuru.
Kış rüzgârı, nisan yağmuru,
Göreyim şu dalların, derken yeşerdiğini,
Mevsimin bahara erdiğini...
Dirlik, düzen, sağlık,
İç rahatlığı, gönül huzuru,
Bir çift küçük odası, avuç içi sofası,
Üzerinde eksik olmasın,
Ölmüş anamın duası,
Doğacak çocukların uçuşu...*

Fakat sırf bu "masa başı" dediğiniz ihtiyaç yüzünden, yazabileceğimi sandığım birçok nesir, hiç yazılmamış olarak kalacaktır. Çoğumuz yaşadığımız günlere hakikaten sahip değiliz. Sanatkarlara en geniş hürriyetin verilmesi taraftarıyım. Ne anlatırsa anlatsın, hangi temayı işlerde işlesin. Sanat değeri taşıyan her türlü esere saygı duyarım. Şair toplumun dertleriyle ister uğraşsın ister uğraşmasın, baktığım, bakacağım ortaya koyduğu eserdir. Bir sanat değeri taşıyorsa, beni bir yerimden yakalamışsa mübarektir, öpüp başıma koyarım. "Halka inmek" sözünden, sanatçıların halkın yani

çoğunluğun duygulanacağı, sevebileceği şeyleri yazmasını anlıyorum."

Garip İstanbul'unun Türküsü

*Garip İstanbul'unun türküsü
Topkapılısı, Karagümrüklüsü, Eyüplüsü
Fakir, fukarası, dulu, yetimi,
Gariplerin türküsü...
Oturmuş Yeni Cami merdivenine,
"Yeni Hayat" satan ak saçlı nine
Bir duvar dibinde el açar kimi.
Yalvarış ninni olur dudağında,
Bir anadır. Çocuğu kucaklarında.*

"Mesela Yunus Emre, Karacaoğlan, aman herkes bizi anlasın düşüncesiyle yazmamış oldukları halde, yüzyıllardır ve bugün de her kesimden insanın içine işleyebilmektedir. Şiir, büsbütün tarife uymaz değil ama ben bir formül verir gibi, bir şiir tarifi yapamam. Zira her sahici şiir, ancak var olduktan, göz önüne konduktan sonra anlatılabilir. Yeryüzünde her gerçek şair kadar şiir vardır. Şiirle işe girişip sonraları nesri de yardımına çağırırken neler yapmak neye ulaşmak istediğimi kendim de iyi bilmiyordum. Belki sadece içimi dökmek istedim ve elimden geleni yapabildim."

Bütün Saadetler Mümkündür

*Bütün saadetler mümkündür...
Şu kapının açılması,
İçeri girivermen,
Bahar, kuşlar, gündüz.
Ve bütün dünya
Bir an içinde gürültüsüz.*

*Bütün saadetler mümkündür...
Bahtsızın biraz gülümsemesi...
Körlerin gün görmesi,
Mümkündür bütün mucizeler...
Ana, baba, evlat, bütün kaybolanlar...
Ebedi bir sabahta bulunmamız bir daha.*

Ölüler hepimiz için yalvarın Allah'a...

Ziya Osman Saba'nın hayalleri çocukluk hatıralarıyla doludur. Yumuşak üslubu, mistik, tasavvufi, temiz, saf dindarlığı; özentisiz, tabii, mütevazı ve cana yakınlığıyla bir gönül adamıdır. *Yedi Meşaleciler* içinde şiire sadık kalır. Okulda çalışkan bir öğrenci olduğu halde bunu göstermemeye çalışan, gösterişsiz, içine kapanık, dost bir insandır. Okul hayatı boyunca kimseyle kavga ettiği, hatta yüksek sesle konuştuğu görülmemiştir. Yüksek makamlara gelmek için bir hırsı yoktur. Makamların geçici olduğunu, insana mutluluk vermeyeceğini düşünür.

Hayret

*İlk defa bakıyorum, Rabbim, her şeye.
Yeryüzünü yeniden görür gibiyim
Bakıyorum renkler var; mavi, yeşil, mor,
Gökyüzünde bulutlar uçup gidiyor.
Yollarda insanlar, kuşu, köpeği,
Öğreniyorum yeni baştan sevmeyi.*

"Her sanatçıyı olduğu gibi kabul etmek zorundayız. Ona bir sosyal görev teklif edemeyeceğimiz gibi, sosyal bir görevi yoktur diye de onu kötüleyemeyiz. Yasak değilse ben de kendi kendimi aldatmış olayım. İnsan insana benzer. Bana benzeyen ve daha dünyaya gelip bir gün benzeyecekler, kendini bende bulabilecekler çıkabilir." Ziya Osman Saba, İnsanca sevinçlerini, sevgilerini, özlemlerini içli ve ince bir biçimde dile getirir.

Sevgiler

*İnsanlar hepimizi seviyorum!
İçinizde dostlarım, kardeşlerim var,
Ey şehir!.. Bütün hemşehrilerim,
Bayramınız bayramım, kederiniz kederim.
Yoksullar, hastalar, zavallılar,*

Sizler için gözlerimdeki pınar.

Şairin duru, sakin, temiz bir üslubu vardır. Ziya Osman Saba'da hatıralar güzel olsalar da gizli bir ölüm havasıyla yüklü olduklarından kalbe acı verir. Hatıraların bir ucu çocukluğa gidiyorsa da diğer ucu mezara gider.. Melankolik şairdir. Geçmişte yaşanan güzel günler, bir ölü odasına dolan güneş ışığı gibi ısıtan değil, ürperten bir hal alır. Şair geriye dönüşler yapar. Prof. Dr. Mehmet Kaplan.

*Benim artık kalmamış önümde bir sevincim,
Artık dönebilseydim geriye adım adım,
Dünler, evvelki günler, geçen aylar ve yıllar
Beni götürseydiler, doğduğum eve kadar,
O evin taşlığında sevinçten ağlasaydım.*

Bütün bu melankoliye rağmen, bazen geleceğe, hayata canlı, içten bir ilgiyle bakar. Dünya güzel, insanlar iyi ve yaşamak bir saadettir.

*Doğacak çocuklardan bahsedin bana,
Genç evliler!
Yeni kurduğunuz evden.
Delikanlılar! Kalplerinizdeki alevden...
Çocuğum, bana oyuncaklarını göster,
Küçük lokomotifleri yürütelim beraber.
Gel memleketten konuşalım hemşerim,
Düğünden, şenlikten yana...
Bana sat elindekileri küçük satıcı!
Hastam, iyi olacaksın iç şu ilacı;
Yine eskisi, gibi kırlarda gezineceğiz.
Sor bak; önümüz bahar
Değil mi gökler, ovalar?*

"Ziya Osman'ın sesi, avazeyi (çılgılığını) bu aleme İsrail suru gibi salan Davut'un sesi olmuyor. Onun ezgisi gündelik hayatın şamatalarından ancak kulak verilirse duyulan, tesellisini, iç aydınlığını beraberinde getiren bir sessizliğin sesidir. Hüznü ve sevinci iç içe evlerde, odalarda, eski bir İstanbul yankısı oluyordu. Unuttuğumuz, geciktirdiğimiz,

hep yarınlar attığımız ahret-ölüm korkuları, Allah'a bel bağlayış, ölüm ötesinde sevgili ölmüşlerimizle tekrar buluşma ümidi, arada bir mesela gece yalnızlıklarında, kaybettiklerimizin hatıralarıyla dolarak, aklımıza geldikçe açacağımız şiir kitapları, Ziya Osman Saba'nın kiler olmayacak mı..?

Eski bir evde olmak orda Eyüp Sultan'da" diyordu. Hayatla ölümü iç içe yaşamış, beyaz şiirler şairi, özlediği yerde, özlediği eve göçtü. 31 Ocak'ta toprağa verildi. Kar yağıyordu, temiz beyaz. Ve serviler, kara nuranilikleri içinde bir kandil gecesine hazırlanıyorlardı. Hayatı beyaz, ümitleri beyaz, imanı beyaz, aziz şair için, böyle dini bir günde, bir kandil gününde, öte dünya çiçekleri karların altına anneciğinin yanına gömülmek, ömrü boyu özlediği en ilahi saadetti herhalde. Allah'tan bunu istemişti. İsteddiği oldu."

Behçet Necatigil.

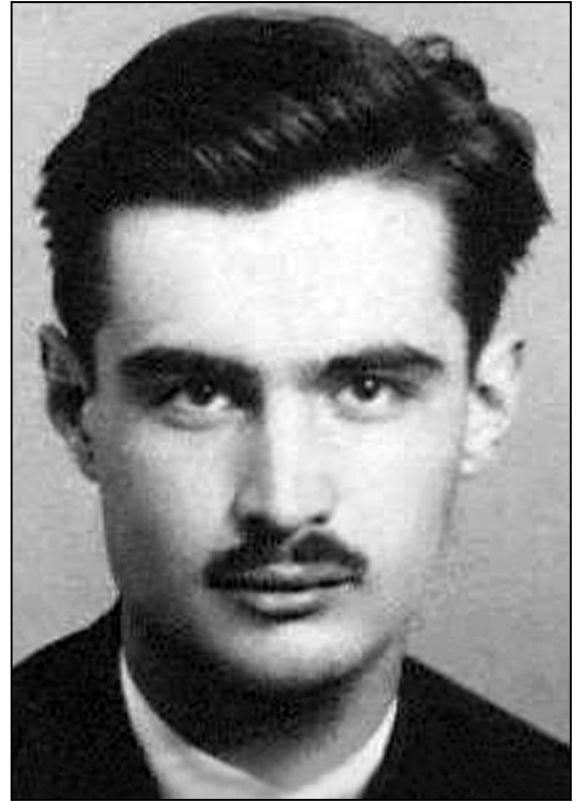
Rabbim Nihayet Sana

*Rabbim, nihayet sana itaat edeceğiz...
Artık ne kin ne haset ne de yaşamak hırsı,
Belki bir sabah vakti, belki gece yarısı,
Artık nefes almayı bırakıp gideceğiz...
Ben artık korkmuyorum, her şeyde bir hikmet var.*

*Gecenin sonu seher, kışın sonunda bahar.
Belki de bir bahçeyi müjdeliyor şu duvar,
Birer ağaç altında sevgilimiz, annemiz.
Gece değmemiş sema, dalga bilmeyen deniz,
En güzel en bahtiyar en aydınlık en temiz
Ümitler içindeyim, çok şükür öleceğiz...*

İsmet Özel, Mustafa Kutlu ile yaptığı bir konuşmada, Ziya Osman Saba'yı ve onun şiirini şöyle anlatır. "İçli, hassas, mütevekkil bir şiiirdir. Ziya Osman'ın şiiri, küçük mutluluk ve hüznlerin şiiri oldu. Yumuşak söyleyişleri, ahenk arayışları ve kendine has bir lirizmle dikkati çekti. Onun

şiirleri iddiasız şekilde, kendi devrinde kabul görmeyen, daha doğrusu reddedilen değerlere karşı içten bir bağlılığı sergiler. Camiler, şadırvanlar, sebiller ve ölmüşlerin ruhları etrafında dolaşır." Ziya Osman Saba, beyaz evlerin huzurunu, çocukluk günlerinin özlemini, çaresizliğinin tesellisini cami avlularına inen güvercinlerde bulur. Bütün şiirlerinde "huzur ve sükûnu" arayan şair, nihayet, her tarafını saran "pişmanlık" ve "ölüm" duygusuyla Rabbine yakarır.

Geç Kaldık

*Geç kaldık, Yarab, geç kaldık!..
Şu hayat işte, gök, dallar, gün,
Bizi sardı, Yarab, geç kaldık...
Bırakıp fazlasını ömrün
Koşup sükununa ermeye,
Koşup sana hesap vermeye
Geç kaldık, Yarab geç kaldık...*

Abdülhak Şinasi Hisar, Ziya Osman Saba için, "bir çocukluk zamanı şairidir" der. "Onun şiirlerinin çoğu çocuksu hislerle

doludur. Kendisi için çocukluk mevcudiyetinin sebebidir. Her saniyesinde bir çocukluk mazisi duyar. Bunu derin tarzda hissettiği zaman, kendi tatlı zamanlarının muhiti, iklimidir. Şiirin merkezi annesi ve babasıyla yaşadığı evdir. Bu çocukluk zamanlarının evleri, tek başına yalnız kalan evler değildi.

Yolları, bahçeleri, mesireleri, mahalleleri vardı. Etraflarında bir cemiyet, bir medeniyet, bir mescit, bir mezarlık, bir sebil ve beyaz güvercinler vardı.

Sebil ve Güvercinler

*Çözülen bir denetten indiler birer birer,
Bırak, yorgun başları bu taşlarda uyusun.
Tutuşmuş ruhlarına bir damla gözyaşı sun.
Bir sebile döküldü bembeyaz güvercinler...*

*Nihayetsiz çöllerin üstünden hep beraber,
Geçerken bulmadılar ne bir ot ne bir yosun.
Ürkmeden su içsinler yavaşça susun, susun!
Bir sebile döküldü bembeyaz güvercinler...*

Bu hatırlanan, yavaşça geçtiğini hafifçe duyuran asude saatlerin verdiği huzur içinde çalan saatler bizi çocukluğumuzun beyaz saatlerine kavuşturuyor. Ruhların tevekkülleriyle gündelik saatlerin hepsi günlük kokularıyla uhrevileşen saatler oluyor. Ev kapıları, oda kapıları, bahçe kapıları, gönül kapıları oluyor. Zaman ile birer kahve içilir gibi duyulan saatler geçiyor. Her şey şiirini söylüyor.Uykulu günler, uykusuz geceler... İstihare uykusuna dalan geceler. Uhrevi geceler. Mazimizden bize dönen rüyalar. Talihimizi birer masal gibi söyleyen rüyalar. Mazi sularında yüzülen saatler... *Ziya Osman Saba, bir geçmiş zaman, yani bir mazi, bir özlemler, hatıralar şairidir."*

Geçen Zaman

*Hiç olmazsa unutmamak isterdim!
Eski geceler, sevdiklerimle dolu odalar...*

*Yalnız bırakmayan beni hatıralar!
Az yanımda kal, çocukluğum,
Temiz yürekli uysal çocukluğum...
Ah, ümit dolu gençliğim,
İlk şiirim, ilk arkadaşım, ilk sevgim...
-Doğduğum ev! Rahatlayacak içim, duysam
Bir tek kapının sesini.
Arıyorum aklımda bir ninni bestesini...*

Şair, çocukluğunda gittiği misafirlikleri unutamaz. "Ama ben şimdi, yaz, kış, bahar, güz, bütün yıl, bütün ömür. Allah ne verdiyse şükrederdim. Fakir ama iyi, dürüst ve tertemiz yaşanılan bir evimiz vardı. Ne yalı ne köşk ne konak ne Soğan Ağa Mahallesi'nde ne Yıldız da ne Çamlıca da ne Çiftehavuzlar da ne İstinye de... Sadece doğduğum Beşiktaş'ın biraz içlerine doğru. Tozlu bir yol üzerindeki ne trenle ne vapurla ne de kupayla elimde yalnız anneannemin tutmakla sevmek arası sıcak anneanne eli üstümde... Ne kibar yerlere misafirliklerimiz vardı...

İmkânsız Tesadüfler -Cahit Sıtkı Tarancı'ya-

*Şimdi çıkıverecek karşıma arkadaşım,
Mektebe gitmek için geçtiğimiz şu yoldan.*

*Babam tok sesiyle birden çağırarak. Ziya!..
Kalbimde eski sevinç, dallarda eski bahar.*

*Gözlerimi kapatıp. "Bil" diyecek birisi,
Bir mahşer ortasında şaşırıp kalacağım.*

*Ve girecek koluma bir melek gibi karım.
Saracak etrafımı doğmamış çocuklarım...*

Giyindiğim kadife elbisem ne ayaklarımda glase yandan düşmeli potinlerim... O kadar uzun boylu hazırlıklardan sonra değil, her günkü kıyafetimle sapsade, teklifsiz, tekellüfsüz... Günün hangi saatinde olursa olsun, anneannemin "haydi seninle Ayşe'ye gidelim"

demesi... Onun da çarşafına hacet kalmadan, hemen başörtüsünü örtüp, sert bir kumaştan hışırtılı yeldirmesini giyivermesiyle yan yana sevine sevine gidi gidiverdiğimiz küçük yeşil bahçeli, aşı boyalı bir fakir evini en içimden en çok anıyorum.”

Misakı Milli Sokağı No: 37

Ah, şimdi hatıralar mahallesinde

Misakı Milli Sokağı No: 37

*Orası bütün evler, bütün ömür içinde,
Mesut olduğumuz evdi.*

*Talihin bir gün karşımıza çıkardığı,
El ele döşediğimiz bir çift küçük odası.
Ne diyelim bilmem ki
Gönül sarayı, aşk yuvası...*

“Yirminci yüzyıl ortasında bir Yunus Emre mazlumluluğu içinde yaşayan bahtlıların ya da bahtsızların belki de en safıydı. Şiirlerinin sevilmesini, kendisinden sonra yaşamasını isterdi elbet. Ama şöhretmiş, paraymış, mevkiymiş hiçbir yeryüzü nimetine hırsı yoktu. Büyük istekleri yoktu. Mutluluğu küçük şeylerde arıyordu.

*Bir dikili ağacım olsaydı yeryüzünde,
Akasya, hurma, kavak,
Sığınmak için gölgesine
Bir dal, yaprak, yaprak.*

*Bir ağaç gölgesi, bir rüzgâr öteden,
Allah'ım! Dünyandan bir karış toprak,
Kavgasız, gürültüsüz üstünde
Mesut olunacak.*

Bir ev, iki odalı bir kulübecik, bütün istediği bundan ibaretti. Bütün ömrünce tapusu kendinin olacak bu küçücük evin hayaliyle yaşadı. Ancak bunu gerçekleştirmedi. Bazen Kadıköy'le Maltepe arasındaki yazlık semtlerinde dolaşırken gözüme güzel bir köşk ilişir

Ziya'ya gösterirdim. Hiç ilgilenmezdi. Birdenbire o mükellef köşkün bahçesinde ta dipte, ahşap, kerestesi kararmış bir kulübecik, bir bahçıvan evi görünce gözleri parlar, “işte benim istediğim böyle bir ev” derdi.

*Bir çift küçük odası, avuç içi Sofası,
Üzerinden eksik olmasın
Ölmüş anamın duası.*

Hep böyle evlerde oturdu zaten. Ama şu farkla ki, oturduğu ev kendinin olmadı. Bahçeli ve müstakil olmadı.

*Şu fakir mahallede bir göz evim olsaydı
Nasıl sevinç içinde çıkardım şu yokuşu*

Gönlünce değildi pek, yokuşu da yoktu ama mesut yuvasına götüren sokakları hep sevinçle aştı. Hep o tevekkül dolu kalbiyle. Nasibinden yana hiç şikâyet etmedi. Kendisinden borç para isteyen bir arkadaşını elinde varsa, boş çevirdiği olmamıştır. Ama verdiği parayı geri istemeye gelince bunu en büyük ayıp sayardı. *Yaşar Nabi Nayır.*

“Dünyayı, insanları, olayları içinden çıkılmaz umutsuz bir karanlık içinde gördüğümüz anlarımızda, yaşadığımız ruh haline en iyi ortak olabilecek mısralar, *Saba'nın* unutulmaz şiirlerinde bulunmuyor mu..?

*Yeşil abajurlu lambamız
Küçük sobamız
Anlatsanız
Ne oldu o geceler
Eski akşamlarımız
Niçin yazmadık bir yere satır satır
Duvarlar, ne oldu konuştuklarımız..?*

Örnek bir memurdu. İş yerinden saat 12'den bir dakika önce sokak kapısından çıkaramazdım. Kapının önünde zili beklerdi. Sanırım tek bir gün

işine gecikmemiş, işinden erken çıkmamıştı. Korkardı hayattan. Sanki basımevinin tashih şefliği olmasa başka bir iş bulamayacaktı. Daha üstün, daha başarılı, ona uygun bir iş sanki başka birinin ekmeğini elinden almaktı. O kimseyi rahatsız etmeden, kimsenin huzurunu kaçırmadan basit, sakın bir işte yaşamak, geçinmek istiyordu. Ücretli bir memur olarak yaşadı.

.....Ölümünden iki ay önce, bir güzel günü öğleden sonra *Saba'nın* Kadıköy'deki evine gitmiştim. Vatan'ın sanat sayfası için en beğendiği şiirinin hangisi olduğunu öğrenmeye geldiğimi söyledim. Uzun uzun düşündü sonunda "*Misakı Milli Sokağı No.: 17*" ile "*Cümlemiz*" adlı şiirlerin sevdiğini söyledi. Sonra bir dolap açtı, bir dosya çekti. Dosyanın ilk sayfasında el yazısıyla "*Nefes Almak*" diye yazılıydı. Bu ikinci şiir kitabıydı. Niye bir an önce bastırmadığını sordum. "*Ölümünden sonra çıkacak*" dedi. Kendisine bu sözlerin yersiz olduğunu, daha uzun yıllar bekleyebileceğimizi söyledim.

Ama duyuyordum sözümün anlamsızlığını. Çünkü hastalığını benden iyi biliyordu. Kaç yıldır ölüm en yakın dostuydu. Ama o ölümünden korkmuyordu. Korkuyla değil umutla bahsediyordu ölümü.

*Rabbim verecek misin o bitmeyen yarını..?
Koşup sana hesap vermeye
Geç kaldık Yarab geç kaldık.
En güzel en bahtiyar en aydınlık en temiz
Ümitler içindeyim şükür öleceğiz.*

Diyen bir şair ölümünden korkar mıydı..? Ölüm ermişlere bir kurtuluş yoluydu. Bir yücelme, bir arınma. Yaşadığımız didişmeli hayattan yorulan kişiler için mutluluğun ta kendisiydi. Saba için mutluluk dünyada bilinmeyen bir yerdeydi belki. Hayatı boyunca ölümünden çekinmemiş olan yazar bıraktığı eserleriyle

ölümü yenmiş oluyordu. Zamanı ve ölümü yenebilmenin sırrını ancak sanatçılar bilir." *Oktay Akbal*

"*Yedi Meşaleciler*" içinde, ne kuru didaktiğe ne basmakalıp tasvirciliğe özenen, sadece berrak bir su çağıltısı gibi ruhunu çağlayan bir şairdi. Daha ilk şiirini elime uzattığı e okuduğum gün ne öz ne lirik bir genç şairle karşılaştığımı anlamıştım. Basitlik ve bayağılık onun şiirlerinden de ruhundan da uzaktı. Ne "*Baudelaire*" gibi lanetler savuruyor ne de sevgiliye kıskançlık kıvranlılarıyla içindeki azabın zehrini savuruyordu. Sadece sızlanan kalbine söylenişleri ona yetiyordu. Sitemli, fakat daima yumuşak...

Halit Fahri Ozansoy

*Kalbim, seninle bir gün yalnız kalacağız,
Şu daha birkaç yıllık mihnetin sonunda...*

Burada sevgili hayatın kendisidir ve şair ölüme yaklaştığının acısı içindedir. Ne tevekkül!..

*Bu garip dünyada ben yadırgadım yerimi,
Yıllardan sonra bir gün, görüp çektiklerimi
Tanrım bir meleğine emredecek: "Yetişir!"*

*Rabbim nihayet sana itaat edeceğiz,
Artık e kin ne haset ne de yaşamak hırsı,
Belki bir sabah vakti, belki gece yarısı,
Artık nefes almayı bırakacağız.*

"Temiz yürekli, doğru sözlü, cömert, iyi niyetli, alçak gönüllü, ince bambaşka bir insan. Perdeli beyaz patiskadan iki odalı evlerin bayram arifelerinde alınan Sümerbank kunduralarının, tek el kibritlerinin, şadırvanda yıkanan güvercinlerin ve sokaktan geçen yoğurtçunun çingırağının İstanbul'u. Memur İstanbul.

Ne kadar istiyorum akşamleyin uzakta

*Eski bir evde olmak orda, Eyüp Sultan'da
Bir çift küçük odası, avuç içi Sofası,
Üstünden eksik olmasın
Ölmüş anamın duası*

Nasıl değişti her şey, nasıl gitti
gelmemecesine bizim de çocukluğumuz ve
bildiğimiz İstanbul...Şu sıralar Varlık
Dergisi'nin sayfalarını karıştırıyorum.
**Nasıl abuk sabuk şiirler yazıyor
"yeniler..."**

Semender sanıyor kendisini İkarus,
İkarus gibi davranıyor Semender de
Kargı ucunda parçalanıyor anımsayıp,
Kan tutmuş alçaklığı
İçerilmiş karanfil, günlere yayılmış ihanet
Tünellere tünüyor grotesk
Söylem virgüllerde yaralı
Ufku ağırlaştırıyor sülfür...

**Bir başka şair, bizim şairimiz, Ziya
Osman Saba'nın** dudaklarından ne
dökülüyor, en yakın dostu Cahit Sıtkı
Tarancı'yı yitirdikten sonra...

Düşümde

*Düşümde gördüm Cahit'i
Banka gibi bir yer.
Aynı servise verilmişiz
Yolumuzu gözler.
Baktım ki toplamış memurlarını
Nutuk çekmede şefimiz.
El edip geçecektim yerime
Sessiz.
Cahit bu, dayanamadı, boynuma atıldı.
Gözyaşlarını duydum yüzümde bir ara.
O, düşümde ağladı,
Bense uyandıktan sonra.*

**Bu iki şairin aynı ülkede
yaşadıklarına, aynı dili konuştuklarına
inanabilir misiniz...? Engin Ardıç**

Ziya'ya Mektuplar....

Ziyacığım.

Benim anladığım manada insan
kalbinin en güzel çarpıntılarıyla dopdolu
mektubunu üç gün önce aldım. ...Hayatta
insan birkaç kişinin tesirinde kalır. Anne,
sevgili ve dost. Anne ve sevgili sence de malum.
Dost keza sensin. Racine'in bilmem hangi
trajedisinde, maalesef aklımda iyi kalmamış,
Polyeute (Pylade) mü, Oreste mi, herhalde
ikisinden birinde şöyle bir beyit vardır.

*Du moment ou je trouve un ami si fidele
Ma fortune va prendre une face nouvelle.*

*"Bu kadar vefalı bir yar bulduğuma
göre / Bahtım değişecek herhalde"*

Ben bu beyti hamd ü sena makamında,
adım başında tekrarlamak saadetini ermiş
bulunuyorum. Dünyada en çok sevdiğim ve
bende yaşamak arzusunu ve iştahını artıran
şeylerden biri olan "dostluk" a dair yazacağım
şiir elbette sana ithaf edilecektir. Ziyacığım
bugünlük dünyada iki kişiden hoşnudum. Biri
annem, diğeri sen. Cahit Sıtkı Tarancı

.....Cahit'i bu hastanede yatarken
birkaç kez daha ziyaret edebildim.
.....Kadıköy vapuruna güya kanat açmış
uçana kadar nice Cahitleri gözlerimin
önüne getiriyor sonunda "ya işte böyle" der
gibi acı acı gülümsüyorduk. O şiirde yalnız
ses, deyiş taklidini kabul ederken ben işi
daha geniş tutarak, pekâlâ mana taklidi de
olabileceğinde ısrar ediyordum. Ama
bakışlarında bir değişiklik, adeta bir
kararma sezmemle ısrarımdan vazgeçmem
bir oluyordu. İşte şimdi bir arkadaşın
güzelce bir şiirini dinlemiş gibi gözlerinin
içi yeniden gülüyor "olmuş", "tamam"
manasına alınabilecek bir ses çıkarıyordu.
İşte şimdi bir zamanlar ikide bir
tekrarladığı gibi "minute papillon" bekle
biraz diyordu adeta.

Annesi, belki bir saate yakın bir zaman sonra gelmişti. “Sizi alıkoydum” diye özür diliyordu. Oysa ben daha saatlerce kalabilirdim Cahit’le. Birbirimizle o kadar kolaylıkla, öyle tatlı tatlı konuşmuştuk. Yüzünden, gözlerinden öperek ayrıldım. Ta odanın kapısından çıkıp epey uzaklaşınca kadar, arkamdan dudaklarının o öpücük hareketi ve sesiyle öpücük yolladı. Hayalimdeki son Cahit, yattığı yerden öpücük gönderen bu yüz ; kulaklarımda ondan son kalan öpücük sesleridir. Ben yalnız, Cahit’in ciltler yazılmaya değer ve her halde bir gün gelip yazılacak insanlığı, şairliği ve arkadaşlığı yanında çok güdük kalmış birkaç yazıya son verebilmek için, gene onun yardımına başvuracak, iki mektubundan parçalar alacağım. 1942 yılı Aralık ayının on dördüncü günü bana yazılmış mektubundan alacağım satırlar şunlar.

“Her felaketi, muhabbeti, sevinci, saadeti, dünyanın en büyük hadiselerinden en küçük vakalarına kadar her şeyi, şiir için bir vesile telakki ediyorum. Bana kalırsa, Valery gibi “tout est pretexte a mon chant” “her şey benim şarkım için bahane” demeli. Bu cümlede hayatımın sonuna kadar ısrar edeceğim.”

Öbür mektup bana değil ama tarihine ve yazıldığı mürekkebe göre, yüzde doksan dokuz benim yanımda. “Muhterem babacığım ve şefkatli anneciğim” hitabıyla ana babasına yazılmış. Kız kardeşi Nihal Erkmenoğlu’nun çok ince düşünüşle, okumam için gönderdiği bu mektup, 1929 yılının tuhaf bir tesadüfle, yine aralık ayının, sadece bir gün farkla, on beşi tarihini taşıyor. O kış günü daha lise öğrencisi Cahit, herhalde akşam mütalaası (çalışma) saatlerinde şöyle yazmış.

“Babacığım, hayatta muvaffakiyet yalnız aç kalmakla değildir. Asıl muvaffakiyet göçüp gittikten sonra ardında bir eser bırakmaktır. Bu eseri meydana getirmek için

saadeti yasak kabul etmeli. Benim de çizilmiş bir mefkurem vardır. Ben, her şeyden evvel yaşamış olduğumu ispat etmek için bir eser meydana getireceğim.”

Uğrunda ölürcesine yaşayıp yine uğrunda öldüğü bu eseri, ilk deneme ve son hastalık yılları çıkarılırsa yalnız yirmi yılda meydana getirdiğine işaret ettikten sonra, yapılabilecek tek hareketi yapıyor. O ufacık vücudun kısacık ömrü boyunca; büyüklükte birbiriyle boy ölçüşmüş insanlığı, şairliği ve arkadaşlığı önünde saygıyla eğiliyorum. *Ziya Osman Saba*

Ziya Osman Saba, 1910’da İstanbul’da doğdu. Mütareke (işgal) yıllarında girip yatılı okuduğu Galatasaray Lisesi’nden 1931 yılında, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden de 1936 yılında mezun oldu. Cumhuriyet Gazetesi muhasebe servisi, Emlak Kredi Bankası Millî Eğitim Basımevi Tashih Bürosu’nda çalıştı. Kalp hastalığı üzerine evine çekildi. Vefatına kadar Varlık Yayınevi’nde yayın işleriyle meşgul oldu. 1957’de İstanbul’da vefat etti. Eyüp Sultan Mezarlığına defnedilen şairin bugün mezarı kayıptır. Mekânı cennet olsun. Ruhuna Fatihalar gönderiyoruz.

Kaynakça: Mustafa Miyasoğlu, Ziya Osman Saba, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları : 835, Ankara, 1987 / Mehmet Nuri Yardım, Ziya Osman Saba, Hikmet Yayınları, İstanbul, 2002 / Varlık Yayınları, Geçen Zaman, Ziya Osman Saba, İstanbul, 1961 / Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya’ya Mektuplar, Can Yayınları, İstanbul, 2016.